

Ligzdojošo plēsīgo putnu fona monitorings 2014–2015

Latvijas Ornitoloģijas biedrība jau divus gadus veic ligzdojošo plēsīgo putnu fona monitoringu. Monitoringa tiek veikts atbilstoši metodikai, kura izstrādāta 2013. gada nogalē uzsāktā Dabas aizsardzības pārvaldes finansētā projekta “Fona monitoringa metodiku aktualizācija putnu, sikspārņu (ziemojošie sikspārņi, t.sk. metodes aprobācija, detektoru uzskaites, migrējošo sikspārņu uzskaites Papes stacionārā), abinieku un rāpuļu monitoringam” ietvaros. Tā galvenais uzdevums ir sniegt datus ligzdojošo populāciju skaita pārmaiņu novērtēšanai. Tātad – identificēt skaita pārmaiņu tendences, lai redzētu, kā katrai sugai klājas valstī kopumā. Uzskaites ietver visas dienas plēsīgo putnu sugas, visas pūces, kā arī melno stārķi, kas vairāku kopīgu ekoloģisko aspektu ziņā saderīgs ar dienas plēsīgo putnu grupu.

Daži uzskaišu principi

Dalība monitoringā ir brīvprātīga, un tajā var piedalīties visi interesenti, kuri pazīst putnus gan pēc izskata, gan balsīm. Uzskaites vienā parauglaukumā var veikt vairāki uzskaišu veicēji. Uzskaišu parauglaukums ir kvadrāts, kura katras malas garums vienāds ar pieciem kilometriem.

Pēc nejaušas atlasēšanas principa tiek izvēlēti visā valsts teritorijā. Lai nodrošinātu racionālu un izmaksu efektīvu parauglaukuma izvēli, tā tiek veikta, par centru pieņemot uzskaites veicēja norādīto 1x1 km kvadrātu. Lai arī šis ir fona monitoringa, tā struktūra paredz iespēju (tiem, kas to vēlas) ievākt detalizētāku informāciju arī par ligzdošanas statusu un sekmību, produktivitāti un citiem rādītājiem, kas parasti ir specializētā monitoringa uzdevums. Tomēr minimālais darbu apjoms, ar kādu uzskaišu veicējam būtu jāreķinās, ir pamata līmenis, kurā veicamas četras standartizētas uzskaites no iepriekš izvēlētiem punktiem, vēlamas arī ligzdošanas teritoriju kartējums parauglaukumā, kam nepieciešamas papildu uzskaites un papildu uzskaišu punkti.

Detalizēta uzskaišu veikšanas gaita un nosacījumi sniegti monitoringa metodikas aprakstā.

Parauglaukumu izvietojums

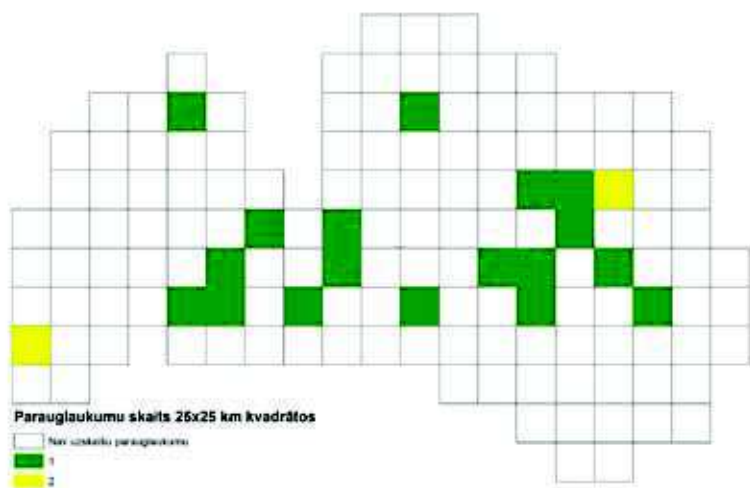
2014. gadā uzskaites veiktas 18 parauglaukumos. Savukārt 2015. gada ziņojuma sagatavošanai izmantoti dati no 22 parauglaukumiem, par kuriem sezonas beigās iesniegtas uzskaišu anketas (1. attēls). No

tiem 12 parauglaukumos turpinātas 2014. gadā uzsāktās uzskaites.

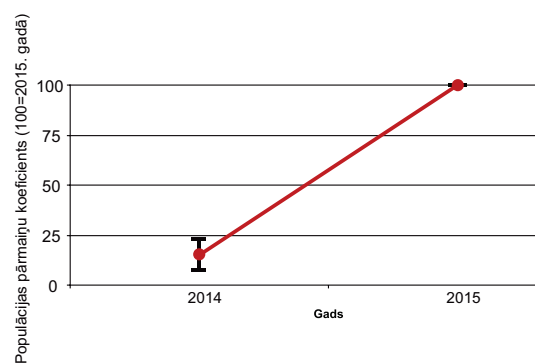
Parauglaukumu apsekotība

2015. gada novērojumi, kas veikti standartizētajos un papildpunktos, interpretēti ligzdošanas teritorijās 19 parauglaukumos. Apodziņu *Glaucidium passerinum* ligzdošanas teritoriju kartējums ir veikts sešos parauglaukumos, tajos visos ir kartētas arī naktī aktīvās pūces, divos parauglaukumos ir veikts arī dienas plēsīgo putnu teritoriju kartējums. Nakts plēsīgo putnu teritorijas ir kartētas 14 parauglaukumos, no tiem septiņos ir veikts arī dienas plēsējputnu teritoriju kartējums. Trīs parauglaukumos nakts plēsīgajiem putniem un divos apodziņam ir veikts teritoriju kartējums bez uzskaitēm standartizētajos punktos. Tikai dienas plēsīgo putnu teritorijas kartētas piecos parauglaukumos, trīs parauglaukumos ir veiktas uzskaites standartizētajos uzskaites punktos, bet to dati nav interpretēti ligzdošanas teritorijās.

Nakts plēsīgajiem putniem (pūcēm) un apodziņam uzskaites tiek veiktas, izmantojot balss ierakstu atskaņošanu. 2. attēlā redzamais izteiktais meža pūces *Strix aluco* skaita pie-

1. attēls. Plēsīgo putnu monitoringa parauglaukumu izvietojums 25x25 km kvadrātos 2015. gadā.

2. attēls. Meža pūces *Strix aluco* sastopamības pārmaiņas raksturo kvalitatīvu atskaņošanas iekārtu efektivitāti sugas konstatēšanā (skaidrojumu lasīt tekstā).

Aigars Kalvāns veic vistu vanaga *Accipiter gentilis* ligzdas apsekošanu un mazuļu gredzenošanu.

Foto: R. Matrozis

augums ir saistīts ar 2015. gadā ieviestajiem standartizētajiem balsu ierakstiem un atskaņotājiem. Līdz tam uzskaišu veicēji izmantojuši sev pieejamo infrastruktūru, lai atskaņotu iepriekš sagatavotus ierakstus, tomēr izmantotā aparātūra ir bijusi samērā vāja un neefektīva, katram uzskaites veicējam atšķirīga. Tādēļ tā tika standartizēta, lai iegūtie rezultāti būtu salīdzināmi starp parauglaukumiem un gadiem. Tā kā praksē ieviestie atskaņotāji ir ar kvalitatīvāku un spēcīgāku skaņu, ir ievērojami pieaudzis konstatēto indivīdu (2. attēls) un sugu skaits. Par atskaites gadu pūču un apodziņa populāciju aprēķinos turpmāk izmantojams 2015. gads, kad ieviesta standartizētu atskaņotāju lietošana. Iepriekšējā uzskaišu sezonā standartizētajos punktos vienīgā konstatētā suga bija meža pūce, līdz ar to citu sugu populāciju pārmaiņas nav aprēķināmas. Savukārt 2015. gadā konstatētas arī ausainā pūce *Asio otus*, urālpūce *Strix uralensis*, bikšainais apogs *Aegolius funereus* un apodziņš.

Uzskaišu dati no standartizētajiem punktiem ir nozīmīgi sugu populāciju pārmaiņu aprēķināšanai, tomēr tie nav izmantojami populāciju lieluma apzināšanai. Tam ir nepie-

Niedru lījas *Circus aeruginosus* ligzdas kontroli un mazuļu gredzenošanu veic Jānis Reihmanis. 16.07.2015. Brocēnu novads.

Foto: A. Laubergs

ciešamas zināšanas par ligzdošanas teritoriju blīvumu. 2015. gada plēsīgo putnu monitoringā iegūtie sugu ligzdošanas teritoriju blīvumi apkopoti 1. tabulā. Jāņem vērā, ka tikai dažām dienas plēsīgo putnu sugām tikai ļoti vienkāršā atvērtajā

ainavā ir iespējams noskaidrot visu ligzdošanas teritoriju skaitu, izmantojot tikai uzskaites standartizētajos punktos un laikos. Ligzdošanas teritoriju blīvuma un izvietojuma noskaidrošanai nepieciešamas papildu uzskaites.

1. tabula. Plēsīgo putnu ligzdošanas teritoriju blīvumi 2015. gadā.
Apkopoti dati tikai par tām sugām, par kurām uzskaites veicēji ir atzīmējuši,
ka parauglaukumā ir uzskaitītas visas ligzdošanas teritorijas.

Suga	Parauglaukumi, kuros uzskaitītas visas teritorijas	Teritoriju skaits	Vidējais teritoriju skaits, kuros sugai ir uzskaitītas visas teritorijas (vid. ± standartnovirze)	Vidējais teritoriju skaits, kuros ir izdalīta vismaz viena teritorija (vid. ± standartnovirze)
Vistu vanags <i>Accipiter gentilis</i>	4	1	0,25 ± 0,50	1
Zvirbulvanags <i>Accipiter nisus</i>	2	1	0,50 ± 0,71	1
Bikšainais apogs <i>Aegolius funereus</i>	12	4	0,33 ± 0,65	1,33 ± 0,58
Klinšu ērglis <i>Aquila chrysaetos</i>	9	1	0,11 ± 0,33	1
Ausainā pūce <i>Asio otus</i>	11	12	1,09 ± 1,38	2,40 ± 0,89
Peļu klijāns <i>Buteo buteo</i>	6	35	5,83 ± 4,07	5,83 ± 4,07
Niedru lija <i>Circus aeruginosus</i>	8	20	2,50 ± 1,41	2,50 ± 1,41
Lauku lija <i>Circus cyaneus</i>	7	1	0,14 ± 0,38	1
Pļavas lija <i>Circus pygargus</i>	7	1	0,14 ± 0,38	1
Mazais ērglis <i>Clanga pomarina</i>	7	4	0,57 ± 1,13	2,00 ± 1,41
Bezdelīgu piekūns <i>Falco subbuteo</i>	3	1	0,33 ± 0,58	1
Apodziņš <i>Glaucidium passerinum</i>	10	9	0,90 ± 2,18	3,00 ± 3,46
Jūras ērglis <i>Haliaeetus albicilla</i>	8	4	0,50 ± 0,76	1,33 ± 0,58
Zivju ērglis <i>Pandion haliaetus</i>	9	4	0,44 ± 0,73	1,33 ± 0,58
Ķīķis <i>Pernis apivorus</i>	4	1	0,25 ± 0,50	1
Meža pūce <i>Strix aluco</i>	12	40	3,33 ± 2,10	3,33 ± 2,10
Urālpūce <i>Strix uralensis</i>	11	7	0,64 ± 1,50	2,33 ± 2,31

Trīs Latvijā biežāk sastopamās plēsīgo putnu sugas ir peļu klijāns *Buteo buteo*, meža pūce un niedru lija *Circus aeruginosus*, kas ir sastopamas visdažādākajās ainavās un ir konstatētas visos parauglaukumos, kuros ir veikti pilnīgi apsekojumi ligzdošanas teritoriju kartējumam.

Plēsīgo putnu ligzdošanas sekmes apzinātas 56 ligzdošanas iecirkņos 13 parauglaukumos. 2015. gada plēsīgo putnu monitoringa gaitā apzinātas un kontrolētas 65 putnu ligzdošanas vietas.

Divas uzskaišu sezonas ir pārāk īss periods, lai šobrīd spriestu par populāciju pārmaiņu statistisko ticamību. Tomēr monitoringa metodika

un jau veiktais darbs ir vērsts uz to, lai nākotnē būtu pieejami kvalitatīvi dati gan dienas, gan nakts plēsīgo putnu populāciju pārmaiņu novērtēšanai.

Detalizētāku pārskatu par monitoringa rezultātiem ceram sniegt kādā no turpmākajiem "Putni dabā" numuriem, kā arī LOB biedru kopapulcē un uzskaišu dalībniekiem paredzētajos semināros.

Šā īsā ieskata nobeigumā vēlamies aicināt visus, kam ir interese un iespēja iesaistīties plēsīgo putnu monitoringā, pieteikties Latvijas Ornitoloģijas biedrībā vai pie šīs programmas koordinatoriem (kontakti raksta beigās).

Pateicības

Paldies visiem, kas 2014. un 2015. gadā piedalījās uzskaitēs – Andim Liepam, Andrim Dekantam, Artūram Laubergam, Baibai Pušpurei, Dacei Vikšerei, Dagnim Vasiļevskim, Didzim Jurciņam, Elvijam Kantānam, Gaidim Grandānam, Gunitai Belevičai, Inai Grislei, Ivaram Bredikam, Jānim Jansonam, Kārlim Milleram, Mārtiņam Zilgalvim, Pēterim Daknim, Uldim Ļoļānam, Valdim Lukjanovam un Vitālijam Ignatjevam.

ANDRIS AVOTIŅŠ (JUN.),
avotins.puces@gmail.com
JĀNIS REIHMANIS,
janis.reihmanis@ldf.lv

Summary

Breeding Raptor Monitoring 2014–2015 /Andris Avotiņš (jun.), Jānis Reihmanis/

2015 was the second year in a row when birds of prey have been monitored within the Breeding Raptor Monitoring Scheme. The general design of data collection consists of a multilevel approach with a mandatory 'basic' level and optional levels for in-depth monitoring of nesting success and demographic parameters. There were 18 and 22 sample plots (5x5 km) surveyed in year 2014 and 2015, respectively. In 2015 breeding success was recorded on 13 monitoring plots. Population indices and trends still remain to be calculated with a larger sample size since two years is an insufficient period for reliable calculations.

Dabas aizsardzības
pārvalde